

Kabul: 29 Ekim 2020
Yayın: 18 mart 2021

Kamuoyuna Açık
GrecoRC3(2020)5

Üçüncü Aşama Değerlendirmesi

Türkiye Hakkında İkinci Uygunluk Raporuna İkinci Ek

” Suç Haline Getirme (ETS 173 ve 191, GPC 2)”

* * *

”Parti Finansmanında Şeffaflık”

GRECO Tarafından
86. Genel Kurul’da Kabul Edilmiştir
(Strazburg, 26-29 Ekim 2020)

I. GİRİŞ

1. Üçüncü Aşama Değerlendirme Raporu, 46. GRECO Genel Kurul Toplantısında (26 Mart 2010 tarihinde) kabul edilmiş ve Türkiye'nin yetki vermesinden sonra 20 Nisan 2010 tarihinde kamuoyunun erişimine sunulmuştur. (GRECO 3. Değerlendirme Raporu (2009) 5E, Tema I ve Tema II). Rapor, sekizi Tema I ve dokuzu Tema II'ye yönelik toplam 17 tavsiye içermektedir.
2. GRECO Usul Kuralları gereğince Türk yetkili makamları, tavsiyeleri yerine getirmek için alınan tedbirlere ilişkin bir Durum Raporu sunmuştur. GRECO, uygunluk prosedürü için raportörleri atamak üzere Bulgaristan ve Norveç'i seçmiştir.
3. GRECO tarafından Strazburg'da 23 Mart 2012 tarihinde düzenlenen 54. Genel Kurul'da kabul edilen Uygunluk Raporu'nda Türkiye'nin Üçüncü Aşama Değerlendirme Raporu'ndaki 17 tavsiyeden hiçbirini tatmin edici şekilde yerine getirmediği veya karşılamadığı sonucuna varılmıştır. Her iki tema (Tema I – Suç Haline Getirme ve Tema II – Parti Finansmanında Şeffaflık) açısından da önemli reformların yolda olduğu ve Türk yetkililerin daha fazla gayret göstereceği anlayışıyla GRECO, tavsiyelere getirilen cevapları tümüyle Usul Kuralları Kural 31, fıkra 8.3'de tanzim edilen şekilde "küresel ölçekte yetersiz" olarak nitelenmemiş, ancak Türk heyetini henüz yerine getirilmeyen tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin 30 Eylül 2013 tarihine kadar ek bilgi sunmaya davet etmiştir.
4. İkinci Uygunluk Raporu, GRECO tarafından 28 Mart 2014 tarihinde düzenlenen 63. Genel Kurul'da kabul edilmiştir. Tema I - Suç Haline Getirme kapsamında GRECO, birkaç tavsiyenin dikkate alınmasıyla birlikte yolsuzluk eylemlerinin suç haline getirilmesine yönelik yeni bir yasal çerçevenin kabul edilmesini memnuniyetle karşılamıştır. Ancak, hala birtakım eksiklikler mevcuttur ve GRECO bu nedenle yetkili makamları takdire şayan çabalarını sürdürmeye ve yasal çerçeveyi daha fazla değiştirmeye teşvik etmiştir. Tema II – Parti Finansmanında Şeffaflık açısından GRECO, Adalet Bakanlığı'nın kanun tasarısı hazırladığını dikkate almış, ancak Uygunluk Raporundan bugüne kadar maddi ve somut ilerleme gerçekleştirdiği sonucuna varmak için reform sürecinde henüz çok erken olduğuna karar vermiştir. GRECO bu nedenle durumu tümüyle Usul Kuralları Kural 31, fıkra 8.3'de tanzim edilen şekilde "küresel ölçekte yetersiz" olarak değerlendirmiş ve Türkiye Heyet Başkanı'ndan 30 Eylül 2014 tarihine kadar geçerliliği devam eden tavsiyelerin uygulanmasında kaydedilen ilerlemeye ilişkin bir rapor hazırlamasını talep etmiştir.
5. GRECO tarafından 12 Aralık 2014 tarihinde düzenlenen 66. Genel Kurul'da kabul edilen İlk Ara Uygunluk Raporunda GRECO, Türkiye'nin on üç tavsiye içerisinde her ikisi de Tema I – Suç Haline Getirme kapsamında olan iki tavsiyeyi yerine getirerek sadece orta dereceli bir ilerleme kaydettiği sonucuna varmıştır. Yedi tavsiye kısmen yerine getirilmiş ve dört tavsiye yerine getirilmemiştir. Sonuçta GRECO tavsiyelere uyum düzeyinin "küresel ölçekte yetersiz" kaldığını değerlendirmiş ve Türkiye Heyet Başkanı'ndan en geç 30 Eylül 2015 tarihine kadar Tema I kapsamında henüz yerine getirilmemiş tavsiyeler v ve vii ve Tema-II kapsamındaki tavsiyeler i ilâ ix yerine getirilmesinde atılan adımlara ilişkin yeni bir rapor sunmasını talep eder. Kural 32, fıkra 2, bent (ii) a) uyarınca, ilgili tavsiyelere uyumsuzluk konusuna ve en kısa zamanda somut ilerleme kaydetme amacıyla kararlı bir şekilde harekete geçmenin gerekliliğine dikkat çeken bir mektubu, bir nüshası Yasal Komite Başkanı'na iletilecek şekilde, Türkiye Heyet Başkanı'na göndermesine karar vermiştir.
6. (4 Aralık 2015 tarihinde) 70. Genel Kurul'da kabul edilen İkinci Ara Uygunluk Raporunda GRECO, Türkiye'nin yukarıda bahsi geçen henüz yerine getirilmemiş on bir tavsiyenin (Tema I: tavsiyeler v ve vii; Tema II: tavsiyeler i ilâ ix) yerine getirilmesine dair herhangi somut bir gelişme kaydetmediği sonucuna vardı. Kural 32, fıkra 2, bent (ii) b) uyarınca, GRECO ayrıca Hukuk Komitesi

Başkanından meseleyi Türkiye'nin Avrupa Konseyi Daimi Temsilcisinin dikkatine sunmasını ve ülkenin kararlı eyleme geçmesi gerektiğine işaret etmiştir.

7. GRECO tarafından (2 Aralık 2016 tarihinde) 74. Genel Kurul'da kabul edilen Üçüncü Ara Uygunluk Raporunda, durumda herhangi bir değişiklik olmamıştır; toplamda on yedi tavsiyeden altı tavsiye tatmin edici şekilde yerine getirilmiştir. Yedi tavsiye kısmen yerine getirilmiş şekilde kalmış ve dört tavsiye de yerine getirilmemiştir. GRECO, Kural 32, fıkra 2, bent (ii) c) uyarınca, Avrupa Konseyi Genel Sekreterini ilgili tavsiyelere uyumsuzluk konusuna ve en kısa zamanda somut ilerleme kaydetme amacıyla kararlı bir şekilde harekete geçmenin gerekliliğine dikkat çeken bir mektubu, Türkiye Dışişleri Bakanına göndermeye davet etmiştir.
8. GRECO tarafından (8 Aralık 2018 tarihinde) 78. Genel Kurul'da kabul edilen ve Türk yetkili makamlarının yetki vermesinin ardından 15 Mart 2018 tarihinde kamuoyunun erişimine sunulan Dördüncü Ara Uygunluk Raporunda, tatmin edici şekilde yerine getirilmiş olan ve toplam on yedi tavsiyeden tatmin edici şekilde yerine getirilen tavsiye sayısını yediye çıkaran bir tavsiye dışında durum küresel olarak değişmemiştir. Sonuç olarak, uyum düzeyi artık "küresel ölçekte yetersiz" değildi ve GRECO "uyumsuzluk prosedürünün" artık uygulanmayacağına kanaat getirmişti. Ancak, geriye kalan yerine getirilmemiş tavsiyelere ilişkin herhangi bir gelişme raporlanmaması nedeniyle, GRECO yetkili makamları geriye kalan tavsiyelerin yerine getirilmesi konusunda ilerleme kaydetmeye teşvik etmiştir. Buna göre GRECO, Türkiye'den geriye kalan 10 tavsiyeye ilişkin gelişmeler hakkında yeni bir durum raporu sunmasını talep etmiştir. 28 Eylül 2018 tarihinde alınan bu rapor mevcut İkinci Uygunluk Raporunun işbu Ekinin temelini oluşturmuştur.
9. GRECO tarafından 82. Genel Kurulda (22 Mart 2019) kabul edilen İkinci Uygunluk Raporunun Ekinde, derdest tavsiyelerin hiçbirinde ilerleme kaydedilmediğinden mevcut durum değişmemiştir. Bu sebeple GRECO, derdest tavsiyelerin yerine getirilmesi için yetkililerin uygulamalarını hızlandırması çağrısında bulunmuştur.
10. Raportörler Sayın Jens-Oscar NERGÅRD (Norveç) ve Sayın Georgi RUPCHEV (Bulgaristan) tarafından GRECO Sekreteriyasının katkılarıyla hazırlanan mevcut İkinci Uygunluk Raporu Ekinde, Dördüncü Ara Uygunluk Raporu'nun kabulünden bu yana henüz yerine getirilmeyen tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin incelemelere yer vermekte ve bu tavsiyelere uyum düzeyi açısından genel bir değerlendirme yapmaktadır. Bu rapor, Türk yetkililerden gelen 5 Haziran 2020 tarihli Durum Raporu temel alınarak hazırlanmıştır

II. ANALİZ

Tema I: Suç Haline Getirme

11. GRECO, bugüne kadar Değerlendirme Raporunda belirtilen sekiz tavsiyeden altısının tatmin edici şekilde yerine getirilmişken, tavsiyeler v ve vii'nin kısmen yerine getirilmiş olduğunu hatırlatır.

Tavsiye v.

12. *GRECO Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin (ETS 173) 7 ve 8.maddeleri uyarınca, özel sektör teşekküllerinde her görevde çalışan ya da bu teşekkülleri yöneten her kişiye uygulanabilir şekilde özel sektörde rüşvet almayı ve vermeyi cezalandırmayı tavsiye etmiştir.*
13. Daha önceki raporlarda belirtildiği gibi, özel sektör rüşvetine ilişkin hükümler değişikliğe uğramıştı (TCK değişik 252. madde, 8. fıkra). Yapılan değişiklikler tavsiyenin birçok yönünü dikkate almışsa

da yukarıdaki hükmün kapsadığı teşekkül listesinin hala kamu katılımlı veya kamu yararına çalışan belirli sayıda teşekkülle sınırlı olduğuna ilişkin GRECO'nun endişeleri bulunmaktaydı. Birinci ve İkinci Ara Uygunluk Raporlarında herhangi bir gelişme bildirilmemiş ve bu nedenle tavsiye kısmen yerine getirilmiş olarak değerlendirilmişti. Üçüncü Ara Uygunluk Raporunda, yetkili makamlar, kendi açılarından özel sektör aktif ve pasif rüşveti ile başkalarına haksız yarar sağlama eyleminin de başka bir hükümden, yani Türk Ceza Kanununun 155. Maddesinde cezalandırılmış olduğunu belirtmişlerdi. Ancak, GRECO bu hükmün güveni kötüye kullanmayı suç haline getirmekle ilgili olduğuna ve bu nedenle de mevcut tavsiyenin konusuyla ilgili olmadığına dikkat çekmişti. Daha sonraki raporlarda herhangi yeni bir bilgi verilmemiştir.

14. Yetkili makamlar bu kapsamda daha önceden belirtmiş oldukları konularını korumak dışında herhangi yeni bir bilgi sunmamaktadırlar.
15. GRECO bir kez daha Türkiye'nin bu tavsiyeyi tamamen yerine getirmek için ek çabada bulunmamış olduğunu üzülerek ifade eder ve tavsiye v'in kısmen yerine getirilmiş olarak kaldığı sonucuna varır.

Tavsiye vii.

16. *GRECO "etkin pişmanlık" durumlarında kamu sektöründe rüşvet alma ve verme suçunu işleyenlere verilen cezadan otomatik -ve bütünüyle emredici- muaf olma durumunu analiz etmeyi ve buna göre gözden geçirmeyi (i), ve bu tür durumlarda rüşveti verene verdiği rüşvetin tazminini ortadan kaldırmayı (ii) kanunu uygulayan uygulayıcılar dahil herkese ön soruşturmanın başlamasından sonra "etkin pişmanlık"ın kullanılması durumlarında cezadan muaf tutulmanın uygulanmadığını açıklamayı tavsiye etmiştir.*
17. Daha önceki raporlarda belirtildiği gibi, tavsiye İkinci Uygunluk Raporunda kısmen yerine getirilmiş olarak değerlendirilmişti. Etkin pişmanlık hükümleri, rüşvetin rüşvet verene iadesini kaldıran ve rüşvet fiilinin resmi makamlarca öğrenildiği durumlarda bu savunmanın kullanılmasını engelleyecek şekilde değiştirilmişti (ve böylece etkin pişmanlığın ön soruşturma başladıktan sonra kullanıldığı durumlarda ceza muafiyeti verilemeyeceği açıkça ortaya konmuştur). Ancak hakim kontrolünün kapsamına ve bu savunmanın otomatik ve emredici niteliğini azaltmaya yönelik herhangi bir değişiklik getirilmemişti, zira Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan ilgili çalışma grubu, savunmanın mevcut haliyle yolsuzlukla mücadelede etkin bir araç olduğunu değerlendirmişti. Bu durum Birinci, İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Ara Uygunluk Raporlarında ve İkinci Uygunluk Raporunun Ekinde de aynı kalmıştır.
18. Yetkili makamlar, etkin pişmanlık savunmasının otomatik -ve bütünüyle emredici – niteliği açısından Türkiye'nin İkinci Uygunluk Raporu'nda ifade edilen konumunu koruduğunu belirtmektedir.
19. GRECO bir kez daha Türkiye'nin bu tavsiyeyi tamamen yerine getirmek için ek çabada bulunmamış olduğunu üzülerek ifade eder ve tavsiye vii'nin kısmen yerine getirilmiş olarak kaldığı sonucuna varır.

Tema II: Parti Finansmanında Şeffaflık

20. GRECO, bugüne kadar Değerlendirme Raporunda belirtilen dokuz tavsiyeden birini tatmin edici şekilde yerine getirilmiş olarak değerlendirirken, tavsiyeler iii, iv, vii ve viii'in kısmen yerine getirilmiş ve i, v, vi ve ix'un hala yerine getirilmemiş olduğunu hatırlatır.

Tavsiye i ve iii ila ix.

21. GRECO'nun tavsiyeleri şöyledir:

- siyasi partilerin yıllık hesaplarının a) siyasi partilerin seçilmiş temsilcileri ve adaylarının seçim kampanyaları da dâhil partileri adına yerine getirdikleri siyasi faaliyetleri için bireysel olarak elde ettikleri gelir ve yaptıkları harcamayı, b) uygun görüldüğünde, siyasi partilerle ilişkili veya kontrolleri altında bulunan teşekküllerin hesaplarını içermesinin sağlanması (tavsiye i);

- kamunun, kanunla belirlenecek zaman çerçevesinde, siyasi partilerin yıllık hesaplarına ve denetim organının izleme raporlarına, kolayca erişebilmesinin sağlanması (tavsiye iii);

- siyasi partiler ve adayların parlamenter, cumhurbaşkanlığı ve yerel seçim kampanyalarının finansmanında şeffaflığın düzenlenmesini ve özellikle üçüncü kişilerin yaptığı katkılarda şeffaflığın artırılması yollarının bulunması (tavsiye iv);

- siyasi partiler ve seçimlere katılan adayların seçim kampanyası dönemindekiler de dahil olmak üzere, belirli bir değerin üstünde aldıkları bütün bireysel bağışları (nakdi olmayanlar da dahil), her bağışın türü ve değeri ile birlikte bağış sahibinin kimliğini de gösterir şekilde düzenli olarak açıklamalarının zorunlu kılınması (tavsiye v);

- parti hesaplarının lisanslı uzmanlar tarafından bağımsız olarak denetlenmesi (tavsiye vi);

- parti hesaplarının denetiminin partilerin ve adayların kampanyalarının finansmanının cumhurbaşkanlığı, parlamenter ya da mahalli seçimler sırasında ve/veya hemen sonrasında özel olarak izlenmesiyle desteklenmesi (tavsiye vii);

- (i) finansman konusundaki aykırılıkların soruşturulması ve kolluk kuvvetleriyle daha yakın işbirliği de dahil olmak üzere siyasetin finansmanın daha kapsamlı, etkin ve hızlı bir şekilde izlenmesinin sağlanması ve (ii) siyasetin finansmanın denetimine ayrılmış mali ve personel kaynaklarının artırılması (tavsiye viii); ve

- siyasi partilerin ve adayların seçim kampanyalarının finansmanı konusunda henüz oluşturulmamış düzenlemelerin ihlalleri ile ilgili olarak etkin, orantılı ve caydırıcı yaptırımların getirilmesi (tavsiye ix).

22. GRECO tarafından daha önce İkinci Uygunluk Raporu'nda, Birinci, İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Ara Uygunluk Raporlarında belirttiği gibi, tavsiyeler i, iii ila vii ve ix'a ilişkin olarak 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'a bazı değişiklikler getirmesi öngörülen "Seçimlerin Finansmanında Şeffaflığın Sağlanması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağı"na atıf yapılmıştı. Kanun tasarısı taslağı, Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan çalışma grubu tarafından hazırlanmış ve Başbakanlığa sunulmuştu. Ancak, yoğun siyasi gündem nedeniyle kanun tasarısı taslağı, gerektiği şekilde Meclise sunulmadan önce onay için Bakanlar Kuruluna iletilmemişti. GRECO, kanun tasarısı taslağının hala Meclise sunulmamış olmasını üzülererek belirtmiş ve parti hesaplarının hazırlanması ve denetlenmesine ilişkin çalışmaların devam ettiğini ancak tamamlanmadığını kaydetmişti. GRECO bu nedenle tavsiyelere ilişkin koşulların karşılanması için gerekli olan yasama değişikliklerinin yokluğunda tavsiyeler i, v, vi ve ix'un yerine getirilmemiş kaldığı sonucuna varmıştı.

Tavsiyeler iii, iv, vii ve viii açısından, tavsiyelerin uygulanması gereken kısımlarının yeni mevzuat çalışmalarının devam etmekte olması sebebiyle ele alınamadığı sonucuna varılmıştır. Yukarıdaki kanun taslağı veya derdest tavsiyelerle ilgili diğer gelişmelere dair herhangi bir rapor çerçevesinde yetkililer tarafından kaydedilen yeni bir gelişme olmamıştır.

23. Yetkili makamlar, “Seçimlerin Finansmanında Şeffaflığın Sağlanması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağı”na dair herhangi bir gelişme kaydetmemiştir. Tavsiye i bakımından yetkililer, Sayıştay’ın Anayasa Mahkemesi adına denetim yaparken bireysel yapılan harcamaları da dahil ettiğini düşünmüştür. Tavsiye vi bakımından Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin denetlenmesinde yeminli bir uzman atamaya karar verebileceği belirtilmiştir. Tavsiye vii açısından ise yetkililer, denetim kaynakları için daha önce verilen bilgileri yinelemiştir. Yine yetkililer, son 10 yılda Anayasa Mahkemesinin mali denetimlerle ilgili 359 suç duyurusunda bulunduğunu belirtmiş olup 2014’den 2019’a kadar siyasi partilerin nihai hesaplarını bildirmemesi nedeniyle Anayasa Mahkemesine 120 suç duyurusunda bulunulduğunu belirtmiştir.
24. GRECO, yukarıda bahsi geçen ve 2014 yılında kabul edilen İkinci Uygunluk Raporu bağlamında yetkililer tarafından ilk kez bahsedilen ve derdest tavsiyelerin büyük ölçüde dayandığı “Seçimlerin Finansmanında Şeffaflığın Sağlanması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağı”nda yeni bir gelişme kaydedilmemesinden ötürü bir kez daha üzüntü duyar. GRECO ayrıca kanun taslağının incelenmesi sürecinin mevcut meclis yapısında devam edip etmediğine ilişkin de yetkililerden herhangi bir bilgi almamıştır.
25. Tavsiye i bağlamında verilen spesifik bilgiler, tavsiyenin gerekliliklerini karşılamamaktadır. Bu gereklilikler öncelikle, parti hesaplarının hem seçilmiş temsilcilerin hem de adayların seçim kampanyaları da dahil olmak üzere partileriyle bağlantılı siyasi faaliyetlerine dair mali bilgiler içermesinin sağlanması ve ardından da bir siyasi partiyle yakın bağlantısı olan veya o partinin etkisi altında olan siyasi parti ve yapıların konsolide hesapları bakımından şeffaflığının artırılmasıdır. Daha önce Türk yetkililer yukarıdaki kanun taslağının bu tavsiye ile uyumlu olacağını ısrarla belirtmiştir.
26. Tavsiye v. açısından Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin denetiminde destek sağlaması için yeminli uzman atama yoluna gitmesi, izleme faaliyeti gerçekleştirilmeden önceki denetimle alakalı olan tavsiyeyi karşılamamaktadır. Türk yetkililer daha önce bu tavsiyenin gerekliliklerini karşılamak için yukarıdaki kanun taslağına atıf yapmıştır.
27. Tavsiye viii uyarınca GRECO, Anayasa Mahkemesinin denetim göreviyle bağlantılı olarak siyasi partilere karşı kaç tane suç duyurusunda bulunduğunu kaydetmiştir. Ancak GRECO, daha önceki raporlarında Anayasa Mahkemesinin suç duyurularından sonraki süreçle ilgili bilgilendirilmediğini ve bu şikayetlerin mali usulsüzlükle ilgili soruşturmaya veya yaptırıma dönüşüp dönüşmediğine dair de herhangi bir bilgilendirme yapılmadığını kaydetmiştir.
28. Durum, yukarıda bahsi geçen önceki uygunluk raporlarındakiyle aynıdır Henüz tamamlanmamış olan taslak mevzuata dayandıkları için tavsiyeler i, v, vi ve ix yerine getirilmemiştir; tavsiyeler iii, iv, vii ve viii’in bir kısmı yeni mevzuatta ele alınmış ve böylece kısmen yerine getirilmiş olarak değerlendirilmişken, bu tavsiyelerin geriye kalan kısımları da yukarıda bahsi geçen mevzuata dayanmaktadır.
29. Sonuç olarak, GRECO tavsiye iii, iv, vii ve viii’in kısmen yerine getirilmiş olarak kaldığı ve tavsiye i, v, vi ve ix’un yerine getirilmediğine dair sonucunu korur.

III. SONUÇLAR

30. **Daha önceli uygunluk raporlarında yer alan sonuçlar ile yukarıda belirtilenler ışığında GRECO, Üçüncü Aşama Değerlendirme Raporu'nda bulunan on yedi tavsiyeden yedisini tatmin edici şekilde yerine getirdiği sonucuna varır.** Geriye kalan tavsiyelerden, altı tavsiye kısmen yerine getirilmiş olarak kalmakla birlikte dört tavsiye yerine getirilmemiştir.
31. Tema I - Suç Haline Getirme kapsamında tavsiye i, ii, iii, iv, vi ve viii tatmin edici şekilde, tavsiye v ve vii ise kısmen yerine getirilmiş kalmıştır. Tema II - Parti Finansmanında Şeffaflık kapsamında, tavsiye ii tatmin edici şekilde yerine getirilmiş, tavsiye iii, iv, vii ve viii kısmen yerine getirilmiş, tavsiye i, v, vi ve ix ise yerine getirilmemiş olarak kalmıştır.
32. Tema I uyarınca tavsiyelerin çoğunluğu yerine getirilmiştir. Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi (ETS 173) bağlamında, yalnızca rüşvet teklif etme, sözü verme veya talep etme gibi tek taraflı fiiller dahil olmak üzere, yolsuzluk davranışının tüm farklı çeşitlerinin tamamlanmış rüşvet suçu sayılmasını açıkça temin eden ve ceza hukukunda daha kapsamlı hükümler mevcuttur. Ayrıca bu hükümler açıkça aracılar vasıtasıyla dolaylı rüşveti ve menfaatin üçüncü kişinin yararına olduğu durumları da kapsamaktadır. Yabancı ve uluslararası görevlilere rüşvet verilmesi, çok çeşitli kategorilerdeki kişileri kapsayacak şekilde genişletilmiş ve artık yalnızca uluslararası ticari faaliyetler bağlamında işlenen rüşvet fiilleriyle sınırlı olmayacak hale getirilmiştir. Özel sektörde rüşvet de daha geniş anlamda suç haline getirilmiş ve nüfus ticaretiyle ilgili yepyeni hükümler ihdas edilmiştir. Bu bilgiler ışığında GRECO, Sözleşmedeki standartlarla kıyaslandığında Türk Ceza kanununda yolsuzlukla ilgili hükümlerde bazı eksikliklerin halen mevcut olmasından dolayı üzüntü duyar. 2014'te kabul edilen İkinci Uygunluk Raporundan bu yana yeni bir gelişme kaydedilmemiştir. GRECO yetkili makamlara, özel sektörde rüşvet ve etkin pişmanlıkla ilgili özel savunma konularında yerine getirilmeyen iki tavsiyeye tam uyum çağrısında bulunur.
33. Tema II uyarınca GRECO halen ilerleme kaydedilememesi durumunun sürmesinden dolayı üzüntü duyar. 2010 yılının "Şeffaflığı Artırma ve Yolsuzlukla Mücadeleyi Güçlendirme Stratejisi'nin" bir parçası olan siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanının şeffaflığının artırılmasına yönelik hazırlıklar, Değerlendirme Raporunda açıklanan endişelerin çoğunu çözüme potansiyeli olan hukuki ve idari değişikliklerin yapılmasına yönelik karar alınmasıyla sonuçlanmıştır. Ancak, cumhurbaşkanlığı adaylarının kampanya finansmanına ilişkin mevzuatın kabul edilmesi gibi birkaç istisna dışında herhangi bir somut sonuç alınmamıştır. Bunun akabinde GRECO, 2014'te kabul edilen İkinci Uygunluk Raporunda, GRECO'nun tavsiyelerini karşılamaya yönelik olarak Adalet Bakanlığı'nın Seçimlerin Finansmanında Şeffaflığın Sağlanması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağı" hazırladığını öğrenmiştir. Ancak o zamanda bu yana, söz konusu kanun tasarısı ile ilgili bir ilerleme kaydedilmemiş ve bu tasarının şu anda Meclisin gündeminde olup olmadığı da teyit edilmemiştir. Bu tavsiyenin belli başlı unsurlarına dair alınan tedbirler neticesinde (örneğin siyasi partilerin denetiminin yayınlanması, Siyasi Partilerin Mali Denetimine İlişkin Kılavuzun kabul edilmesi gibi) bazı tavsiyeler kısmen uygulanmış olarak değerlendirilmiş ancak diğer tavsiyeler, atılacak somut mevzuat adımlarının beklenmesiyle birlikte halen uygulanmamıştır.
34. Genel olarak mevcut durum tatmin edici değildir ve Türkiye'de siyasi finansmanın şeffaflığı açısından henüz kayda değer bir ilerleme olmamıştır. GRECO, kaydedilen ilerlemenin çok düşük düzeyde olmasından dolayı hayal kırıklığı yaşamaktadır. GRECO, son 10 yılda dokuz tavsiyeden yalnızca bir tanesinin yerine getirilmiş olmasından üzüntü duyar ve Türk yetkilileri, seçimlerin

finansmanı dahil olmak üzere siyasi finansmanda şeffaflığı artırmak için GRECO'nun tavsiyeleri doğrultusunda mevzuat çalışmalarına ivme kazandırması yönünde kararlı davranmaya davet eder.

35. İkinci Uygunluk Raporunun işbu İkinci Ekinin kabul edilmesiyle Türkiye açısından Üçüncü Tur uyum prosedürü sona ermiştir. Ancak suç haline getirme ve özellikle de siyasi finansmanın şeffaflığı alanında derdest tavsiyelerden sadece biri ya kısmen uygulanmış ya da uygulanmamış durumdadır. GRECO, Türk yetkilileri bu tavsiyelerin uygulanması anlamında gelecekte kaydedilecek ilerlemelere dair kendilerini bilgilendirmeyi sürdürmeye davet eder.
36. Son olarak GRECO, Türk yetkililere raporun en kısa zamanda yayımlanmasına, Türkçeye çevrilmesine ve çevrisinin kamuya açık hale getirilmesine onay verme çağrısında bulunur.